

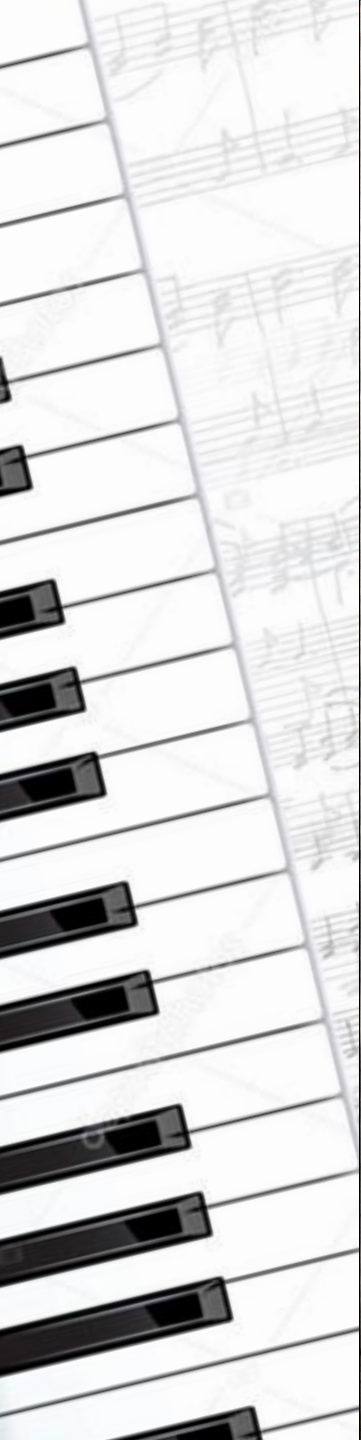
Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка

Відділ мистецтв

П.І. Чайковський і Україна

Віртуальна книжкова виставка
до 180-річчя від дня народження композитора

***«Музика – це скарбниця,
до якої кожна національність
вносить щось своє на
користь спільну»***

П. Чайковський

Кузнецов М.Д.
Портрет П.І. Чайковського

Творчі зв'язки ріднять П.І. Чайковського з Україною, яку він любив, добре знав її побут, історію, народні звичаї. Багато днів Чайковський провів в Україні і його музика ввібрала в себе українські мелодії й наспіви. Тут жили його рідні та друзі. Він гостював у свого друга М.Д. Кондратьєва в Низах (на Сумщині), у Браїлові (на Вінниччині) в маєтку Н.Ф. фон Мекк.

Впродовж майже 28 років композитор жив у рідної сестри Олександри Іллівни Давидової в містечку Кам'янка (на Черкащині).

Петро Ілліч завжди нетерпляче чекав літа, коли міг поїхати в Україну, в Кам'янку.

В одному з листів до Н.Ф. фон Мекк від 1884 р. П.І. Чайковський пише: «Я знайшов у Кам'янці те відчуття миру в душі, якого марно шукав у Москві та Петербурзі».

П.І. Чайковський також бував у Києві, Харкові, Одесі з концертами та на прем'єрах своїх опер («Євгеній Онегін», «Мазепа», «Опричник», «Пікова дама»). До речі, прем'єра опери «Пікова дама» в Києві пройшла в присутності самого автора 31 грудня 1890 р. Це було велике музичне свято. Саме тоді П.І. Чайковський зустрічався з М.В. Лисенком, познайомився з його оперою «Тарас Бульба» та залишив про неї схвальні відгуки.

Багато творів, що увійшли до скарбниці світової музики, композитор написав саме в Україні. Серед них: опери «Євгеній Онегін», «Пікова дама», «Мазепа», «Коваль Вакула» (в другій редакції «Черевички»), балети «Лебедине озеро», «Спляча красуня», Друга і Третя симфонії, «Дитячий альбом», блискуче «Італійське капричіо», Перший та Другий концерти для фортепіано з оркестром, «Літургія Іоанна Златоуста» та інші. З українського музичного фольклору він черпав натхнення для своєї прекрасної музики.

«У всіх своїх творах Чайковський залишався простим і правдивим, глибоко щирим художником... Він умів, як ніхто, знайти в реальних людських почуттях те особливе і головне, що становить їхню суть», – так визначив творчу сутність композитора відомий піаніст К.М. Ігумнов.

Альшванг, А. П. И. Чайковский. –
3–е изд. – Москва : Музыка, 1970. – 815 с. :
ил.

Відомий музикознавець Арнольд
Альшванг у своїй монографії представляє
постать великого композитора на фоні
тогочасного художнього життя.

Розповідь про життєвий і творчий
шлях П.І. Чайковського переплітається з
науковим аналізом його музичних творів.

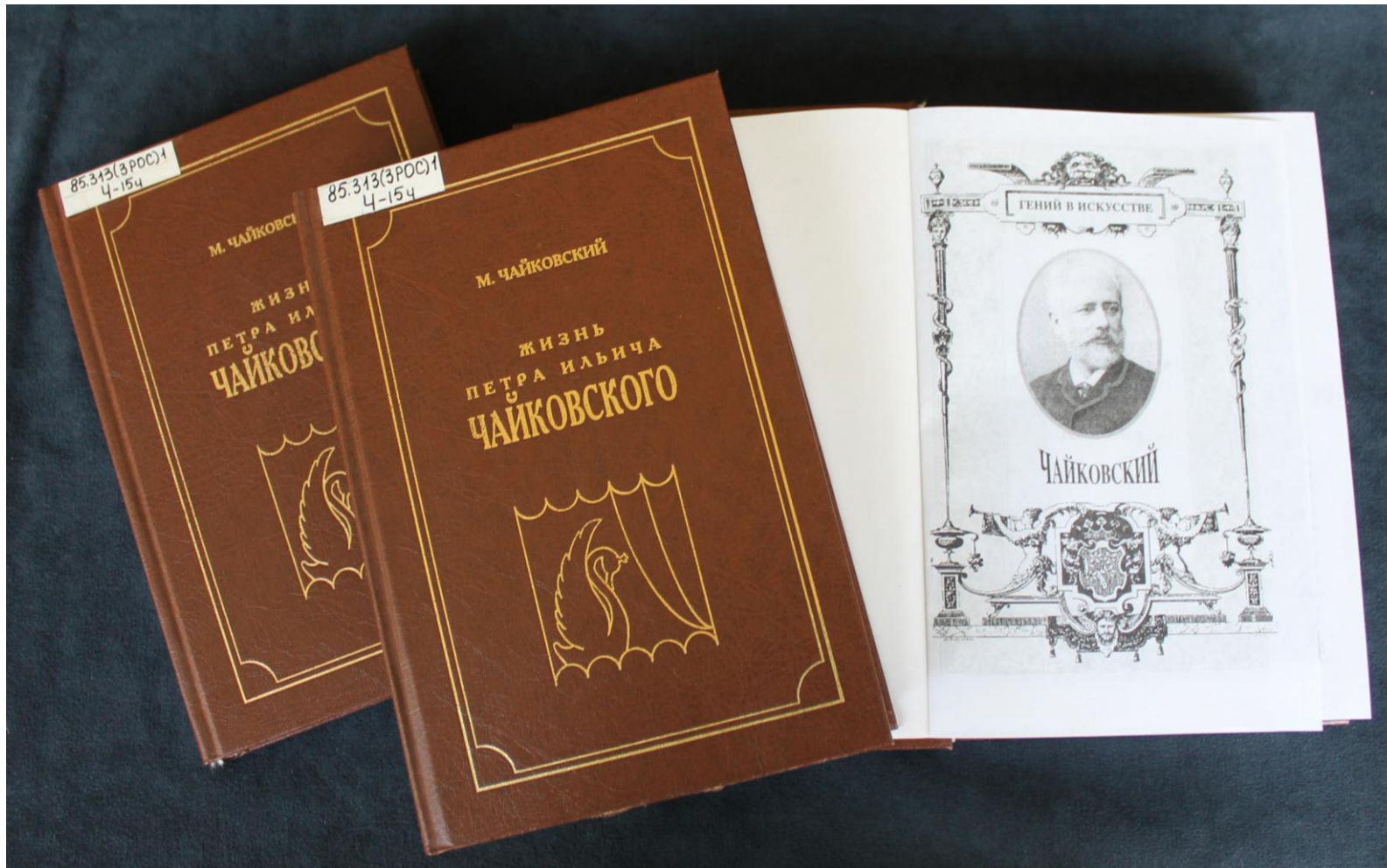

Ілюстроване видання містить світлини, портрети, автографи рукописів, фрагменти листів, цитати про композитора та його музику.

Один з розворотів присвячений Кам'янці. Тут композитор написав свої відомі твори: частину балету «Лебедине озеро», Другу симфонію, «Італійське капричіо», низку вокальних та інструментальних творів.

Чайковский = Tchaikovsky. 1840–1893 : [Изобразительный материал] : [альбом] : [в 2 т.] / сост. Г. И. Белонович, С. С. Котомина. – Москва : Музыка, 1990. – Парал. рус., англ.

Чайковский, М. Жизнь Петра Ильича Чайковского : (по документам, хранившимся в архиве в Клину) : в 3 т. – Москва : Алгоритм, 1997. – (Гений в искусстве).

Модест Ілліч Чайковський – драматург, оперний і балетний лібретист, перекладач, брат композитора. Він же став першим біографом Петра Ілліча та заснував Будинок-музей П.І. Чайковського в Клину.

Запропоноване видання – факсиміле книги, надрукованої у 1903 р. (Москва–Лейпциг). Автор описує дитинство, юнацькі роки композитора, становлення його особистості. Життєвий та творчий шлях П.І. Чайковського висвітлюється в щоденнику композитора та численних листах до рідних, друзів, митців.

Збірник містить спогади учнів, музикантів, театральних діячів про геніального композитора і диригента. В багатьох мемуарах згадується, що Петро Ілліч Чайковський – щира, проста і чудова людина. Окремі розділи книги розповідають про концерти П.І. Чайковського в Харкові, Одесі, Києві та постановку його опер на українській сцені.

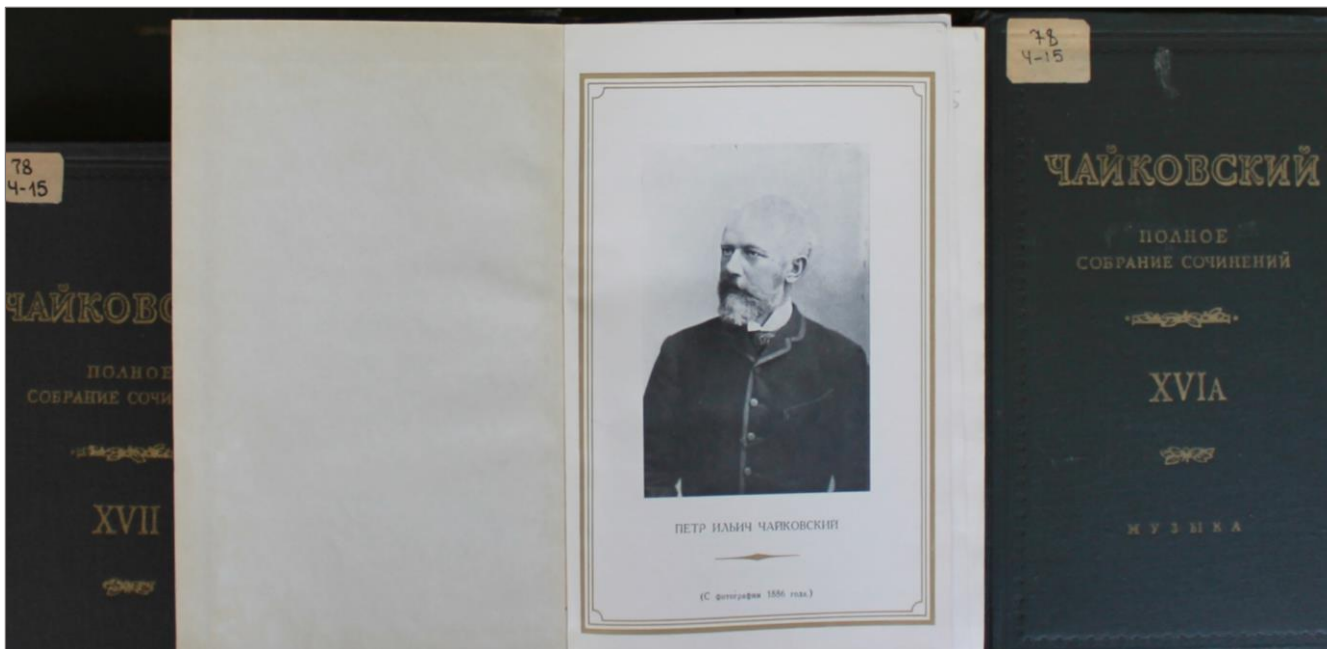
Воспоминания о П. И. Чайковском / сост.
Е. Е. Бортникова, К. Ю. Давыдова, Г. А. Прибегина. –
3-е изд., испр. – Москва : Музыка, 1979. – 572 с. : ил.

Епістолярна спадщина П.І. Чайковського розкриває особливо цікаві матеріали про життя і творчість композитора.

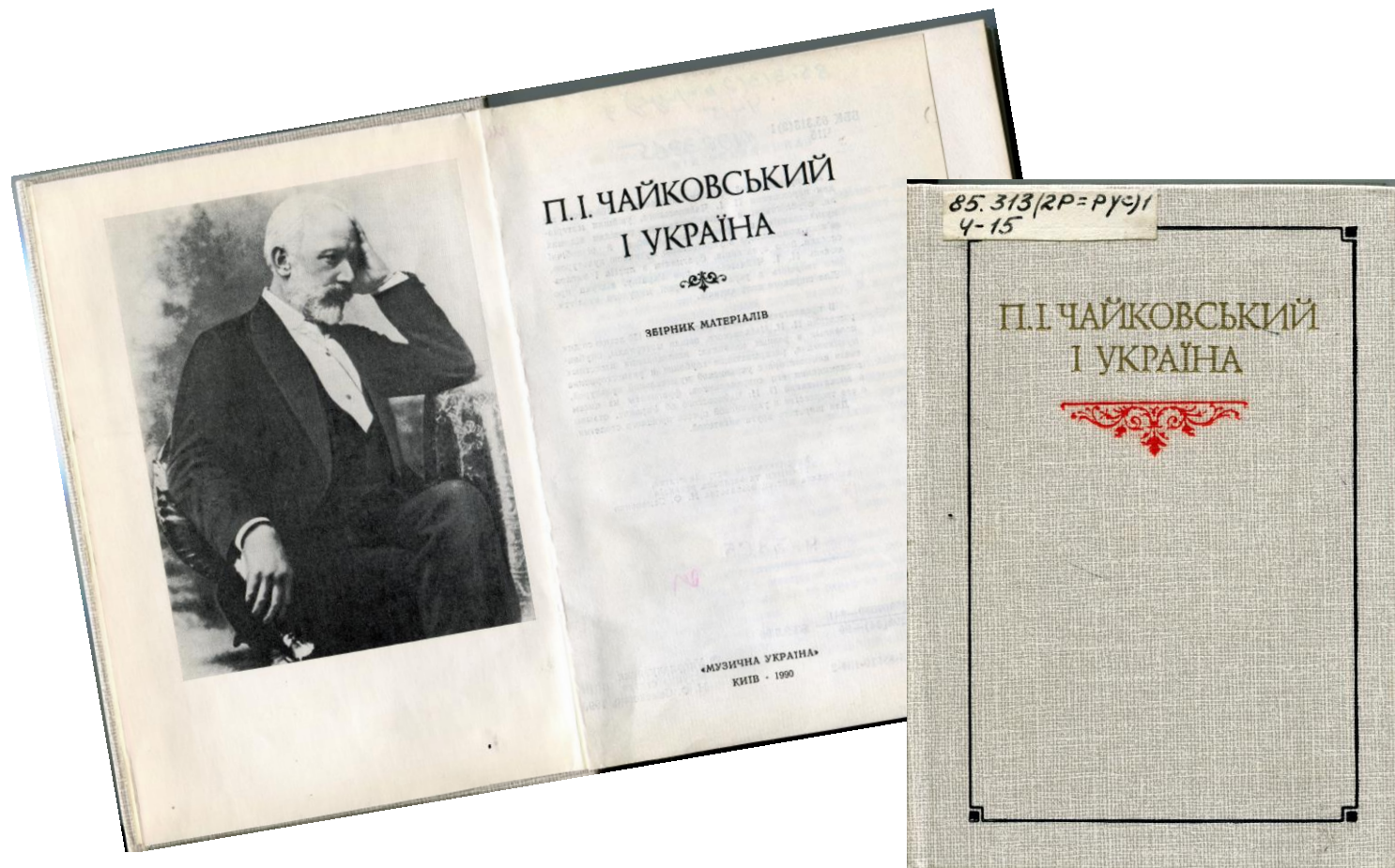
В фондах обласної бібліотеки Повне зібрання творів Чайковського представлено окремими томами, де надруковані листи композитора до друзів, рідних, діячів мистецтва, написані в різні роки.

Видання ілюстровано світлинами, портретами, театральними та концертними афішами.

В окремих журнальних публікаціях пропонуються фрагменти листів композитора, написані ним в Україні, зокрема в Кам'янці, Вербівці, Браїлові, Низах.

«Почувваю себе щасливим...» :
[фрагменти листів П. І. Чайковського] / підгот. Н. Семененко // Музика. – 1990. – № 2. – С. 24–25.

Книга містить статті, музичні розвідки, авторські публікації про глибокі зв'язки композитора з Україною та українською музикою. Вони були написані в різні часи та друкувалися як окремими творами, так і на сторінках періодики.

Особливо цікавими поряд з іншими публікаціями є фрагменти з листів і висловлювань Чайковського про свою творчість та перебування в Україні, зокрема в Кам'янці, Вербівці, Браїлові, Харкові, Києві, Одесі.

П. І. Чайковський і Україна : зб. матеріалів / [упоряд. Н. Ф. Семененко]. — Київ : Музична Україна, 1990. — 216 с. : іл.

Мальовнича Кам'янка надихала на творчість великого поета О.С. Пушкіна і геніального композитора П.І. Чайковського.

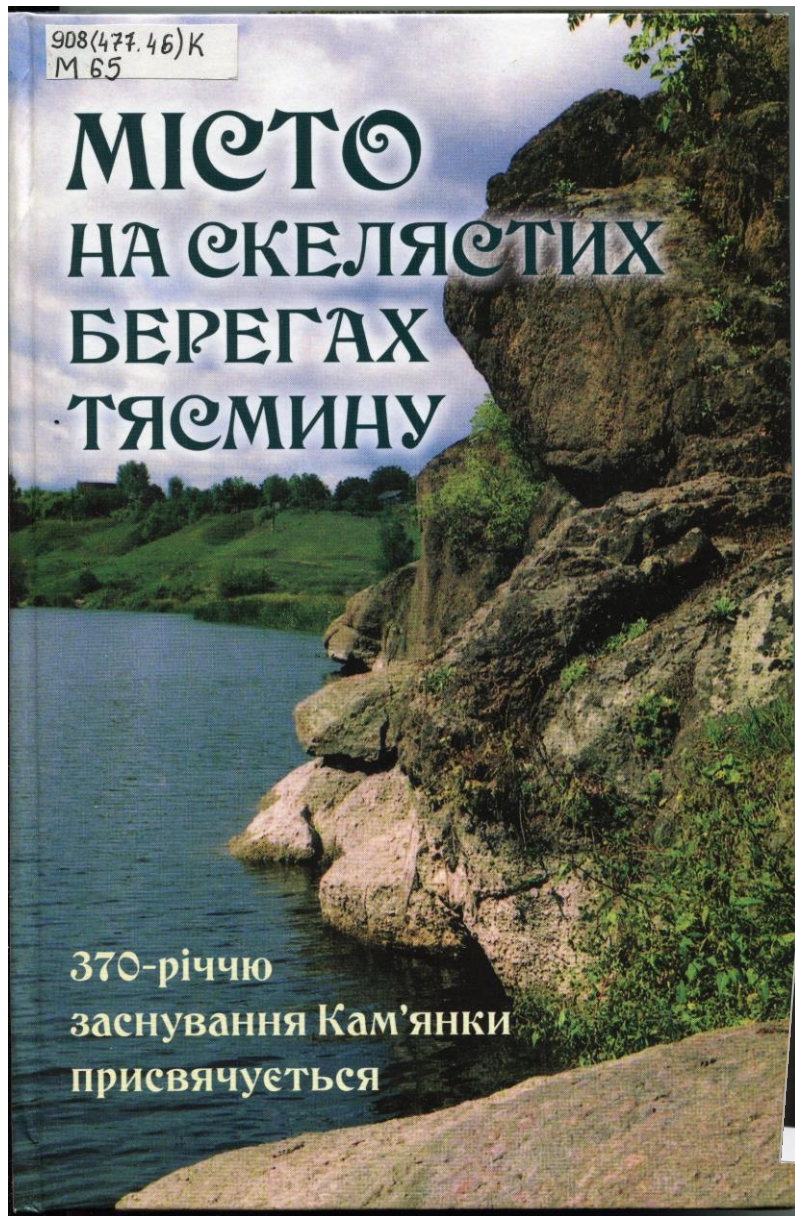
Впродовж майже 28 років для Петра Ілліча вона стала рідною домівкою, де він черпав натхнення, де народжувалися його музичні шедеври.

Літературно-меморіальний музей О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського – візитівка міста. В 1995 р. на базі музею був створений Кам'янський державний історико-культурний заповідник. Детальніше познайомитися з музеєм можна [на сайті](#).

В експозиції музею – прижиттєві видання творів П. І. Чайковського, які він написав в Кам'янці. Родинний рояль Давидових звучить і донині на різних заходах заповідника.

Рояль Давидових в залі «Чайковський і Кам'янка»

Місто на скелястих берегах Тясмину : іст. нарис
/ уклад.: О. Г. Шамрай, Г. М. Таран, Т. П. Чупак та ін. —
Черкаси : Вертикаль, 2019. — 299 с. : іл.

Збірник містить цікаві матеріали про місто Кам'янка, історію, героїчне минуле, видатних людей. Особливої уваги заслуговують публікації Лариси Бондаренко «П.І. Чайковський і Кам'янка» та Галини Таран «П.І. Чайковський і Вербівка».

Річка Тясмин у Кам'янці

Про Кам'янку
композитор писав: «Я люблю в ней
ее прошлое, она овеяна для меня
духом поэзии: образ Пушкина
витаєт предо мною, все тут
настраивает на поэтический лад».

Часто гостював Петро
Ілліч Чайковський і у Вербівці,
неподалік Кам'янки, в маєтку
родини Давидових. Перебуваючи
в стані творчого піднесення,
композитор працював тут над
Другою сюїтою для симфонічного
оркестру, балетом «Лебедине
озеро», фортепіанними та
скрипковими п'єсами, романсами.

Чимало публікацій про перебування Петра Ілліча в Кам'янці видано науковими працівниками Кам'янського державного історико-культурного заповідника.

Адже з усіх міст, де бував композитор, Кам'янка (та родина його сестри) «...стала для него лучезарным пунктом, куда охотнее всего любил он укрываться от волнений и тягостей своего существования...», – згадував Модест Чайковський.

Багато чудової музики було написано саме в Кам'янці та Вербівці.

Кам'янка : наук.–попул. альм. Вип. 3 / Кам'ян. держ. іст.–культур. заповідник ; [Л. О. Бондаренко, Г. М. Таран]. – Кам'янка, 2009. – 76 с. : іл.

Бондаренко, Л. О. Чайковський і Кам'янка / Л. О. Бондаренко ; [ред. Г. М. Таран] ; Кам'ян. держ. іст.–культур. заповідник. – Черкаси, [2008?]. – 15 с. : іл. – Бібліогр. : с. 15.

Значну частину опери «Євгеній Онегін» Чайковський написав у Кам'янці. Тут продовжував писати ескізи та оркестровки. В одному з листів до композитора С. Танєєва він пише: «Про музику я Вам скажу, что если была когда-нибудь написана музыка с искренним увлечением, с любовью к сюжету, к действующим лицам... – то это музыка к «Онегину». Я таял и трепетал от невыразимого наслаждения, когда писал ее».

Партитуру опери було завершено в 1878 р. Постановки «Євгенія Онегіна» в Большому театрі та Маріїнському театрі в Петербурзі принесли Петру Іллічу «багато щасливих хвилин».

Чайковский, П. Евгений Онегин [Ноты] : лирич. сцены в 3-х д., 7-ми карт. / либр. П. Чайковского и К. Шиловского по одноименному роману в стихах А. С. Пушкина ; перелож. для пения с фп. – Москва : Музыка, 1979. – 293 с.

Tchaikovsky

Eugene Onegin

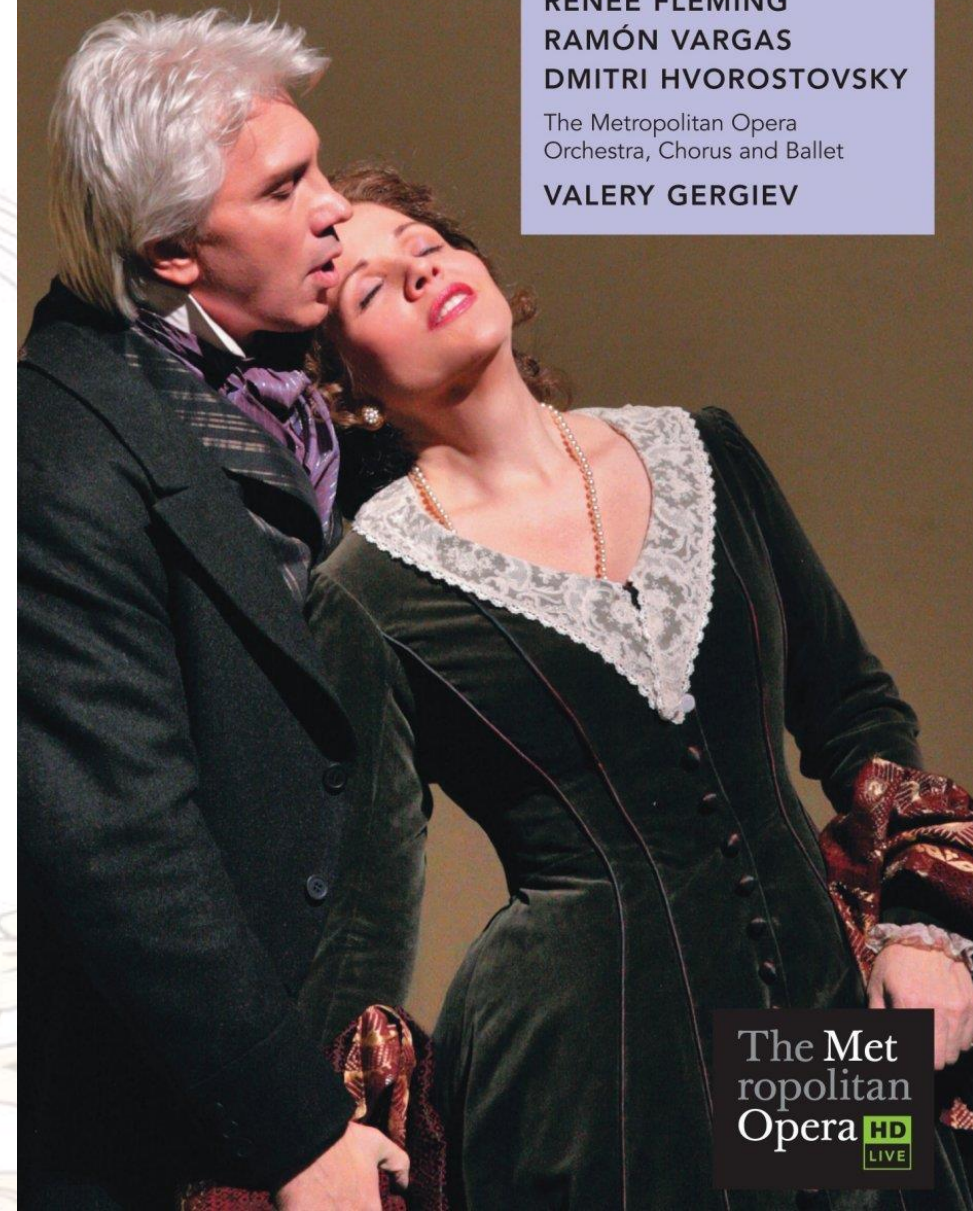
RENÉE FLEMING

RAMÓN VARGAS

DMITRI HVOROSTOVSKY

The Metropolitan Opera
Orchestra, Chorus and Ballet

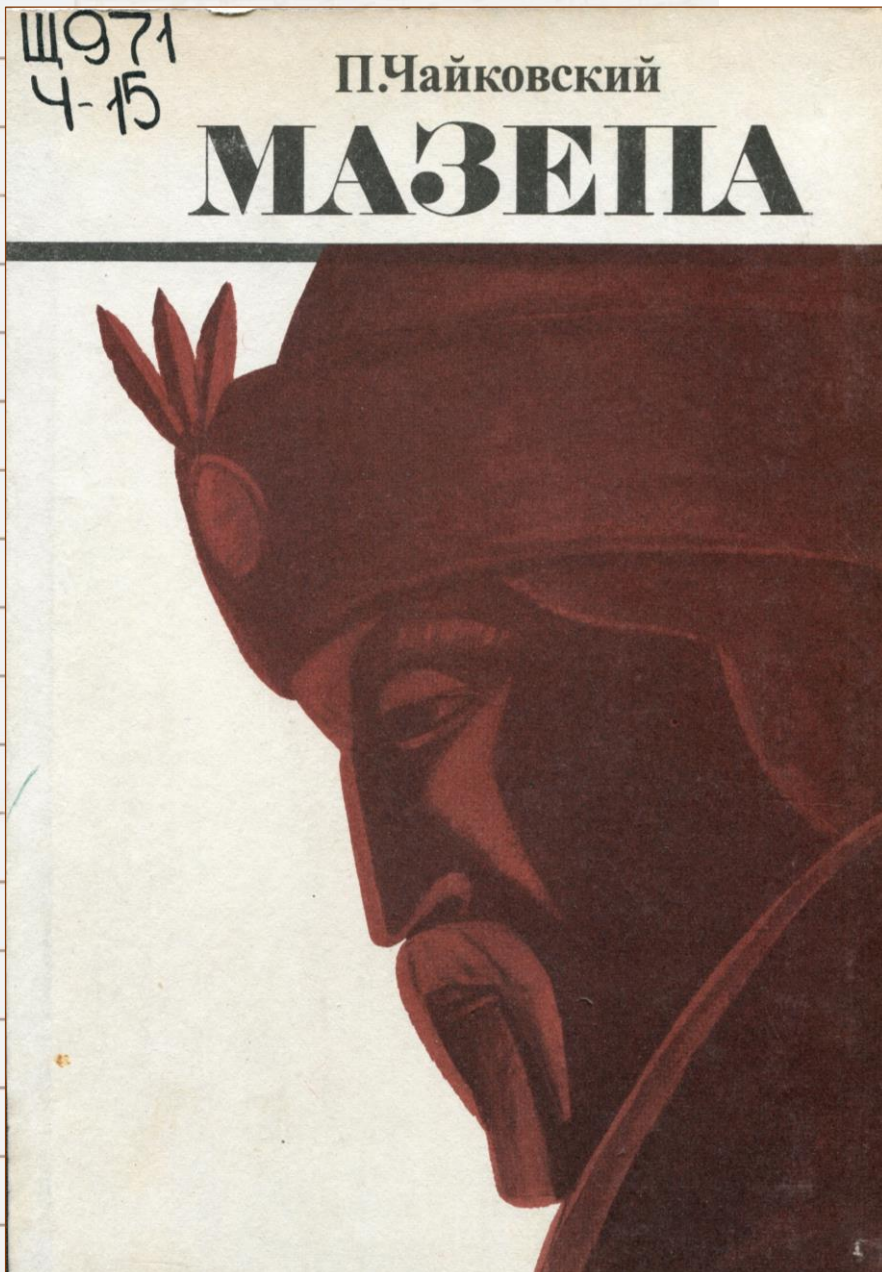
VALERY GERGIEV

The Met
ropolitan
Opera **HD**
LIVE

Музика «Євгенія Онєгіна» звучить на оперних сценах світового рівня у виконанні кращих співаків. Так, неймовірним творчим дуєтом стали Рене Флемінг (Тетяна) та Дмитро Хворостовський (Онєгін) у постановці на сцені Metropolitan Opera 2007 р.

Фінальний дуєт з опери «Євгеній Онєгін»
[за посиланням.](#)

Влітку 1881року, відпочиваючи в Кам'янці, Чайковський починає працювати над оперою «Мазепа» на сюжет пушкінської «Полтави».

«В один прекрасный день, я перечел либретто, прочел поэму Пушкина... и начал со сцены между Марией и Мазепой, которая без изменения перенесена из поэмы в либретто», – згадував композитор.

Народні сцени, хори, насичені мелодіями українських пісень. Партитура опери, над якою П.І.Чайковський працював більше двох років, була завершена у 1883 р.

Чайковский, П. Мазепа [Ноты] : опера в 3–х д., 6–ти карт. /либр. В. Буренина по поэме А. Пушкина «Полтава», переработанное П. Чайковским ; перелож. для пения с фп. – Москва : Музыка, 1982.– 343 с. : ил.

Легендою української оперної сцени був і залишається Дмитро Гнатюк. Сьогодні ми можемо почути його незабутній голос завдяки архівним записам.

Аріозо Мазепи «О, Марія...» з опери П.І. Чайковського «Мазепа» у концертному виконанні.

Співає Дмитро Гнатюк [за посиланням.](#)

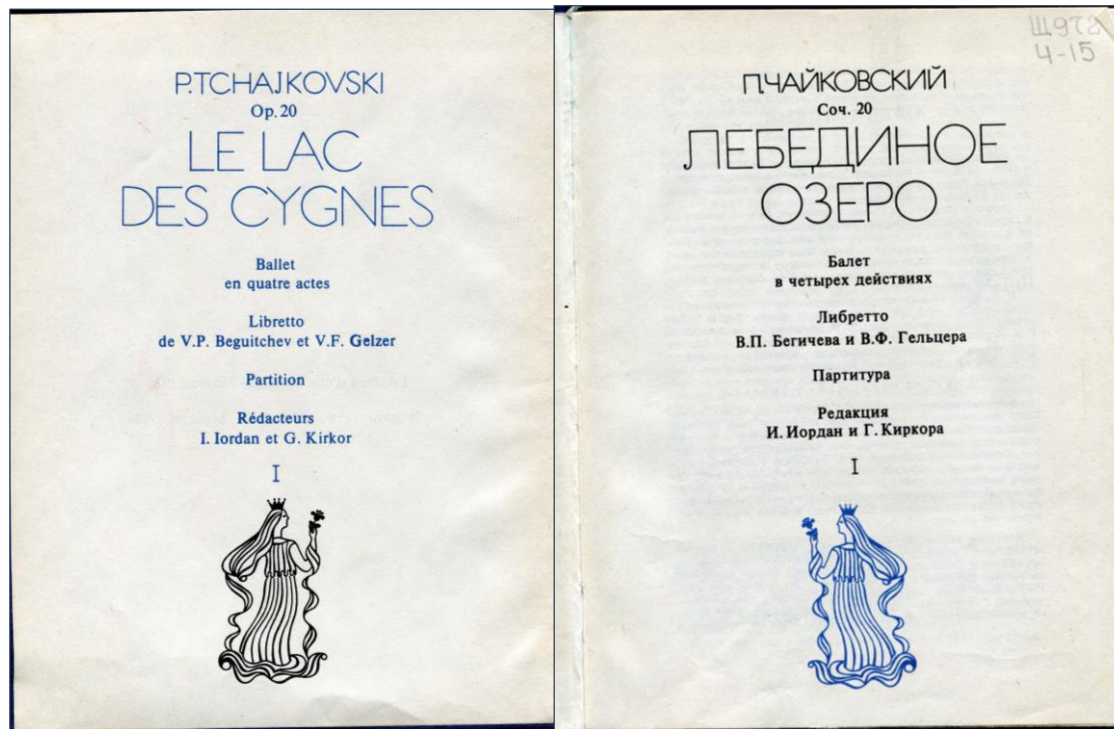

Гостюючи у сестри в Кам'янці, Чайковський написав одноактний дитячий балет «Озеро лебедів».

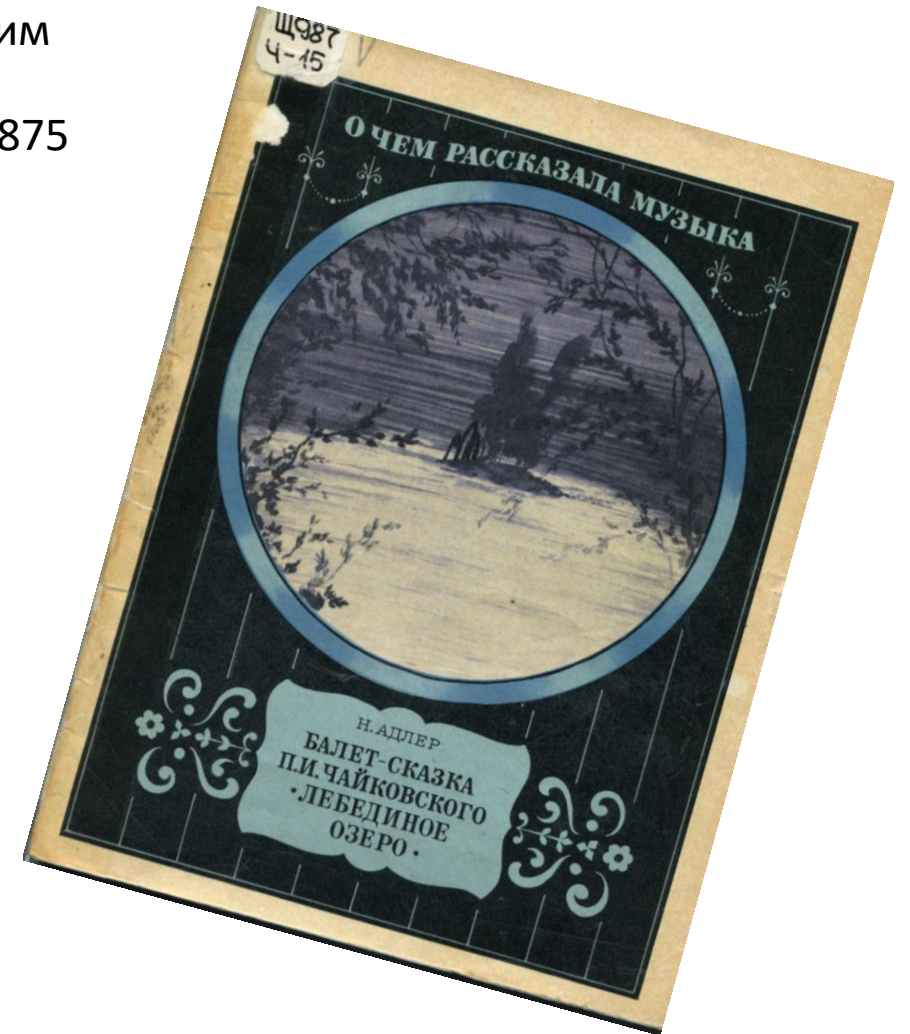
Зі спогадів відомо, що відбулася вистава, де ролі виконували діти сім'ї Давидових, а сам композитор був режисером постановки.

В. Забашта. **Чайковський серед дітей у Кам'янці.** (Картина з експозиції музею О.С. Пушкіна і П.І.Чайковського Кам'янського державного історико-культурного заповідника)

У Вербівці композитор працював над своїм знаменитим балетом «Лебедине озеро», до якого увійшли теми з дитячого балету. Робота захопила Петра Ілліча. Балет був написаний в 1875 – 1876 роках на замовлення дирекції Большого театру.

Чайковский, П. Лебединое озеро [Ноты] : соч. 20 : балет в 4–х д. / либр. В. П. Бегичева В. Ф. Гельцера ; ред. И. Иордан и Г. Киркора. Т.1. – Партитура. – Москва : Музыка, 1978. – 402 с. – Текст на рус., фр.

Чайковский, П. Балет–сказка П.И. Чайковского «Лебединое озеро» [Ноты] : [облегч. перелож. для фп. Н. Адлер]. – Москва : Музыка, 1976. – 43 с. : ил. – (О чем рассказала музыка).

Балет «Лебединое озеро»
П.І. Чайковського, його
фантастична музика не сходить зі
сцен світових та вітчизняних
театрів.

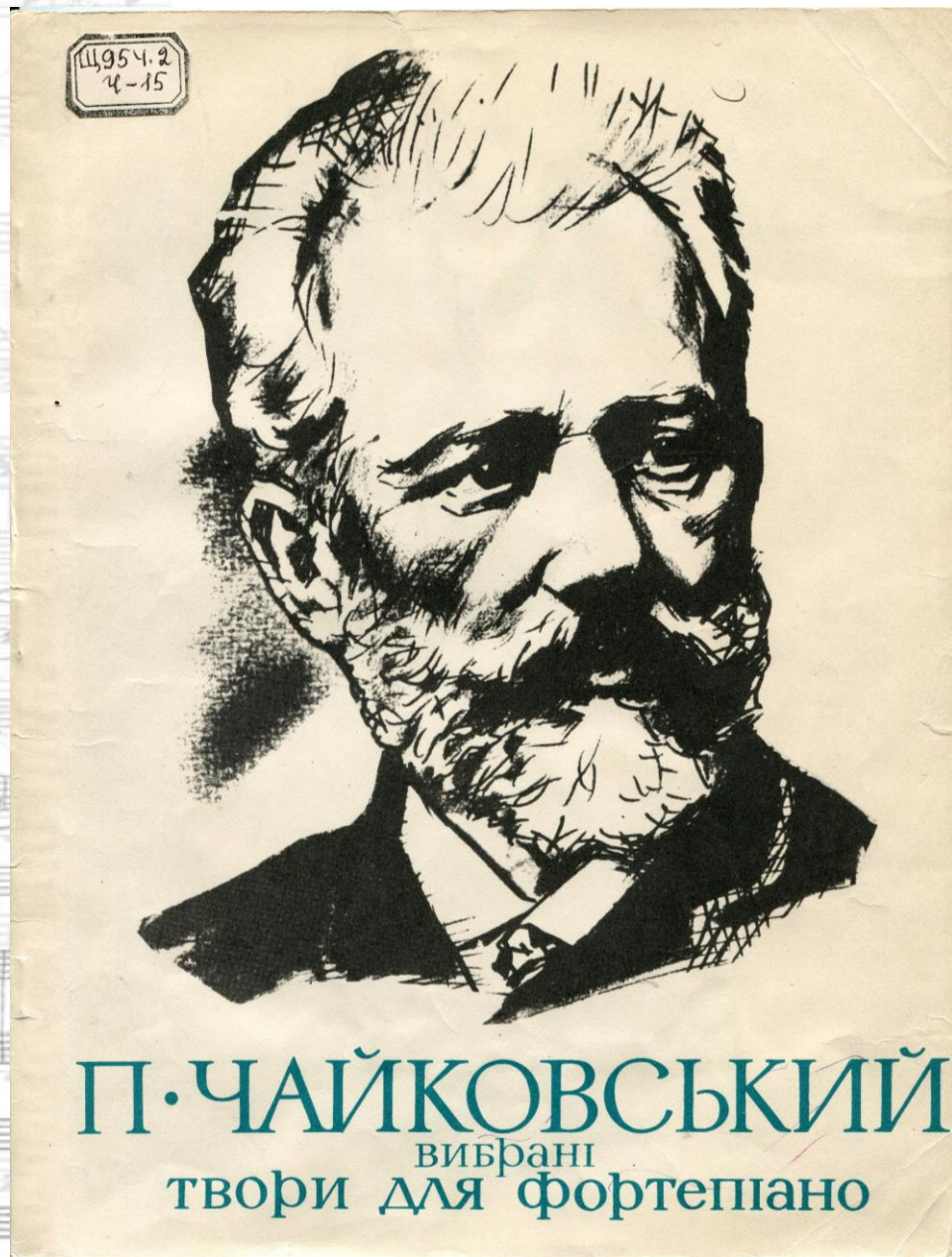
Фрагменти постановки
Національної опери України [за
посиланням](#).

Великий успіх принесла Чайковському його Друга симфонія, написана майже повністю у Кам'янці влітку 1872 року.

У спогадах киянина В.Ф. Сенгалевича зазначалося: «...композитор поспішав записати музичні образи, які звучали в його уяві, відзвуки народних пісень, що виникали в пам'яті, і поєднати все це в єдине велике народно-жанрове звукове полотно». За народний колорит Симфонію часто називають «Українською».

Чайковский, П. Симфония №2 [Ноты] : соч. 17 : вторая ред. – Партитура. – Ленинград : Музыка, 1983. – 199 с.

Поряд з іншими музичними творами видання подає відому п'єсу «Ната-вальс» (твір 51, №4), яка була написана композитором в Кам'янці 1878 року.

Чайковський присвятив її щирому другу і прекрасній жінці Наталії Плеській.

Чайковський, П. Вибрані твори для фортепіано [Ноти] / ред.-упоряд. А. Й. Корженівський. — Київ : Музична Україна, 1991. — 87 с. — Текст укр., рос.

Перлиною світової класики, вишуканою музичною абеткою стали дитячі п'єси П.І. Чайковського.

«Я хочу зробити цілий ряд маленьких уривків безумовної легкості і з привабливими для дітей заголовками...», – писав композитор.

Нотна збірка включає 24 фортепіанні мініатюри, написані в Кам'янці 1878 р. для дітей Олександри Іллівни.

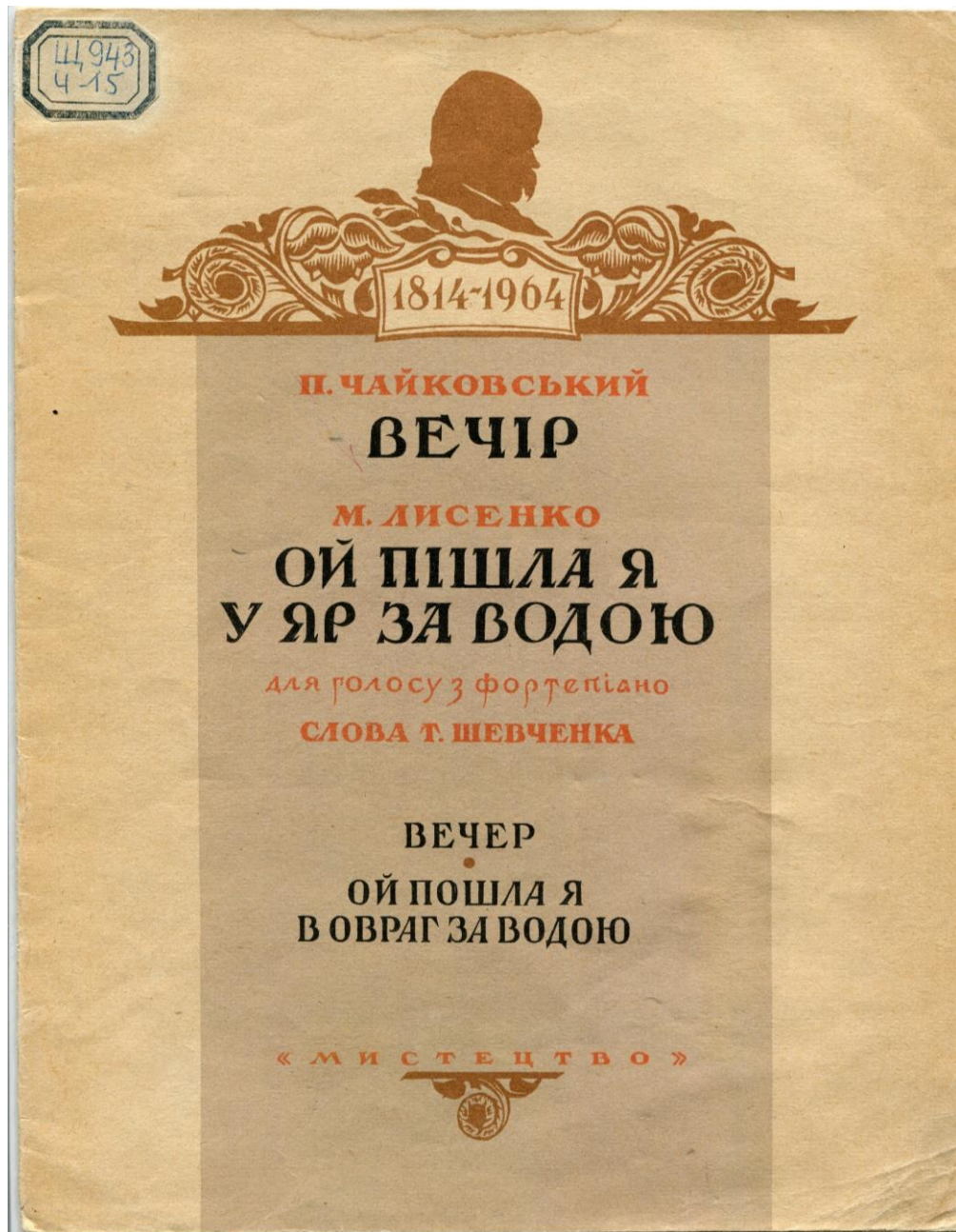
«Дитячий альбом» присвячено улюбленому племіннику композитора Володі Давидову.

П. Чайковский. Детский альбом. Обкладинка прижиттєвого видання.

Чайковский, П. Детский альбом [Ноты] : соч. 39 : для фп. – Москва : Музыка, 1977. – 32 с.

Важливу роль у творчості композитора відігравала українська народна пісня, інтонації якої можна відчутися у його вокальних творах.

Особливо ліричним є романс «Вечір» на чудовий вірш Тараса Шевченка «Садок вишневий коло хати».

Чайковський, П. Вечір ;
Лисенко, М. Ой пішла я у яр за водою
[Ноти] : для голосу з фп. / слова Т.
Шевченка. — Київ : Мистецтво, 1963.— 7 с.

Дякуємо за увагу!